

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

26. An Ecclesiastici, si eleemosynas debitas non præbeant, non solum peccent mortaliter, sed etiam ad restitutionem teneantur? Et hoc procedit ex illa quæstione, an Ecclesiastici sint Domini redditum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

quantitas male insumpta, quæ sufficit, ut aliquis non dicatur moraliter bene expendere centum, quæ habet superflua, non sufficit, ut non dicatur expendere bene moraliter loquendo, mille, quæ habet superflua. Quid autem sit satis, ut dicatur saltem moraliter illam summam bene expendere; videtur id esse, quod sufficit, ut dicamus, expendisse bene totam illam summam vel circiter: nam quod circiter fit, dicitur etiam moraliter fieri. Quare non inuenio regulam aliam meliorem ad hoc determinandum, quam illam propositam, & probauit *disp. 16. de penitentia. sect. 2. num. 96. & seq.* ubi ex lure-consultis, & rationibus concludendum, verba illa verificari additis, vel demptis quinque pro quolibet centenatio, quæ est vigesima pars totius summæ, quando sermo est de numero millesimo, vel supra millesimo: nam quando sermo est de minori summa, maior eius pars sufficit aliquando ad illa verificanda, ut si dicas, centum, vel circiter, vera erunt licet sint 100. vel si sint 90. quia in illa Minoræ quantitate decima pars non videtur tollere verum sensum eorum verborum, qui est affirmare illum numerum cum paruo excessu, vel defectu. Paruum, autem, ut ibi ostendi, verificatur vel propter paruitatem absolutam, qua res in se est parua vel propter paruitatem respectiuam, qua saltem est parua respectu illius quantitatis. Vnde quando verba illa adduntur quantitati parue, possunt aliquando verificari etiam si addatur, vel dematur quinta, vel minor pars, ut si dicas, ter parum plus, vel minus: vera sunt si bis, vel quater id feceris; quia licet vnum, quod additur, vel demitur, sit tertia pars, est tamen in se aliquid paruum: si vero dicas, feci centies, parum plus, vel minus: non erunt vera si 120. vicibus feceris, quia 20. neque in se, neque respectu ad 100. sunt aliquid paruum. Vide quæ dixi in prædicto loco in explicatione illius regulæ, quæ cum proportionè applicari potest ad præsentem materiam, nec credo posse tunc aliam laxiorem tradi; imò alicui fortasse nimis laxum videbitur quod Clericus habens viginti millia superflua possit abique peccato graui mille expendere in vsus profanos, sed tamen id admitti potest, eo quod iam ille moraliter expendit piè, & religiosè omnia superflua, cum omnia, vel ferè omnia in pios vsus expendat. Huiusque Cardinalis Lugo.

1. Sed plura addit P. Castus Palaus, *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 5. num. 7.* ubi sic ait: Dixi peccare mortaliter beneficiatum ex fructibus beneficii congruè sustentationi superfluis expendentem, in prophanos vsus in graui quantitate: quæ autem hæc sit? arbitrio prudentis est mensurandum; illa enim in præsentem videtur necessaria, quæ tertiam, vel quartam partem horum annuorum reddituum expendet, alias non potest dici notabilis excessus. Ita ille. Vnde secundum Palaum Episcopum qui habet 20. millia ducatorum ex superfluo sui status, si expendere ex illis quatuor millia ducatorum in parentes vel in vsus prophanos ratione paruitatis materiæ non peccaret mortaliter, nam in hac materia quantitas notabilis dicenda est quæ attingit quartam partem. Et hanc opinionem probabilem esse docet nouissime *Ægidius Trullench in Decalogo tom. 1. lib. 1. cap. 5. dub. 9. num. 2.* Sed an reuera probabilis sit meum nolo iudicium interponere. Vide etiam circa præsentem questionem *Coninch de Ail. super. disp. 27. dub. 11. num. 193.* qui sententiam Castri Palai videtur approbare. Et si esset admittenda opinio Caramuelis in *Regulam D. Benedicti disp. 4. num. 47. disp. 50. num. 70. & 71. disp. 118. num. 1462.* afferentis octauam partem totius constituere materiam grauem; sequeretur, quod si Episcopus expendere in vsus prophanos quantitatem non attingentem octauam partem ex superfluo status non

Tom. 17.

peccate mortaliter ratione paruitatis materiæ, sed hoc in nostro casu ego non aucterem dicere:

RESOL. XXVI.

An Ecclesiastici, si eleemosynas debitas non præbent, non solum peccent mortaliter, sed etiam ad restitutionem teneantur?
 Et hoc procedat ex illa questione, an Ecclesiastici sint Domini reatuum Ecclesiarum?
 Et an hoc etiam procedat quoad Regulares ad Episcopatum assumptos?
 Et inferatur Episcopum Regularem posse restari de patrimonialibus.
 Et aduertitur Regularem Episcopum legitime renunciationem ante emissam professionem, sicutam, seruata Concilij forma, reuocare posse:
 Et an hoc etiam procedat si forte Episcopi essent ex illis Religiosis, qui in Societate Iesu emisserunt sola vota biennij? Ex p. 5. tr. 8. Ref. 31.

§. 1. **R**esolutio huius casus pendet ex alia questione. Ne an videlicet Ecclesiastici sint domini reddituum Ecclesiarum? & negatiuam sententiam probabiliorem esse docet nouissime Adamus Tannetus *tom. 3. disput. 4. quest. 6. dub. 8. num. 215. & seq.* Alentis *3. part. quest. 36. memb. 5. art. 2.* Richard. *in 4. disp. 45. art. 3. quest. 1.* Paludanus *in 4. disp. 24. quest. 3. art. 3.* D. Ant. *3. part. tit. 35. cap. 1. §. 19.* Gabriel *in 4. disp. 15. quest. 8.* Maior *disp. 24. quest. 17.* Petrus Sotus *in inst. Sacerd. part. 2. lect. 3.* Michael Medina *de recta fide lib. 7. cap. 21.* & mordicus Nauarrus *tract. de redditibus q. 1. mon. 21.* Vnde secundum hos Doctores Ecclesiastici non præbentes debitas eleemosynas, & in profanos vsus expedientes, non solum peccate mortaliter, sed etiam restitutionis nexu vinciti existimant.

2. Sed ego contrariæ sententiæ adharco, quam tueretur Gordonus *in summa tom. 2. lib. 8. quest. 5. cap. 2. §. 3. num. 14.* Reginaldus *in praxi tom. 2. lib. 30. tract. 3. c. 7. à num. 74.* Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 37. num. 11.* Hurtadus de Mendoza *in 2. 2. disp. 16. sect. 5. §. 36.* Molina *tom. 1. tract. 2. disput. 143.* Valent. *tom. 3. disp. 10. quest. 3. punct. 7.* Azorius *tom. 2. lib. 12. cap. 11.* Turrianus *in 2. 2. tom. 1. disp. 82. dub. 10.* Valquez *de redditibus c. 1. num. 27. & 46.* Corduba *lib. 1. quest. 18.* Lorca *in 2. 2. disp. 40. n. 21.* Coninch *disp. 27. dub. 11. n. 185.* Lessius *lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 43.* Castus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 6. n. 5.* Sarmiento *de redditibus part. 2. c. 1. & 2.* & ante omnes Sotus *de Iust. lib. 10. q. 4. art. 3. & 4.* afferentes Clericos acquirere dominium fructuum beneficiorum: vnde si illos in vsus profanos expendant, & non in eleemosynas, & in alia opeta pia ad quæ tenentur, peccant quidè mortaliter, sed minime ad restitutionem tenentur.

3. Verum difficultas est, an hæc opinio procedat etiam quoad Regulares ad Episcopatum assumptos: Et plures Doctores pro negatiua sententia adduxi *in 3. part. tract. 2. resol. 50.* afferentes Episcopum regularem non absolui à paupertate voto, nec effici dominum reddituum Ecclesiasticorum, sed solum ministratorem: vnde illi superuacue & prodigè largientes atque etiam accipientes tenentur ad restitutionem; & ita etiam docet præter Doctores citatos Granadus *ubi supra. Valentia tom. 3. disp. 10. quest. 3. punct. 8.* Peirinus *in Relig. subdit. tom. 1. q. 1. cap. 10. §. unico.* Hieronymus Rodriguez *in compen. 99. Regular. resolut. 60. num. 9.* Castus Palaus *tom. 1. tract. 6. disput. 2. punct. 9. num. 5.* Coninch *disp. 27. dub. 11. à n. 200.* Lessius *lib. 2. c. 4. dub. 5. num. 19.* Emanuel Rodriguez *in summa tom. 2. cap. 67. num. 4.* Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. cap. 2.*

B b z

Sup. hac qd; sup. in Ref. 24. & in Ref. 20. §. 1. post med. vers. Enimvero. & in Ref. 22. §. 5. Ex quo per totum, & in Ref. 23. §. 1. paulo post initium, vers. eos non tenentur & in Ref. 6. tr. 7. Ref. 31. §. Et tamen & in Ref. 4. §. 1. & late in Ref. 5. & ibi in tr. 4. Ref. 8. recitatur in §. 6. & hic in fra lege citat §. 6. hinc Ref.

Quæ hic est in 107. tr. 1. Ref. 27. & ibi in Ref. 26. & in 106. tr. 7. Ref. 9. & in tom. 9. tr. 7. Ref. 84. §. 1. & 2. & in 102. tr. 2. ex doctrina Ref. 66. §. Et ideo ad med. ad vers. an quædo, & seqq. & late cum

ultis DD. cap. dub. 4. conf. 2. falso pro contraria sententia citans Roderiquez.

His tamen non obstantibus, licet hæc opinio sit probabilis, non minus pro babilem contrariam esse existimo, & vt talem illam docuit in dicta resol. 50. cum Seto, Vasquez, & aliis, quibus nunc addo Alphonsum de Leone de offic. Confess. part. 1. recoll. 11. num. 178. & duos præclaros in clivæ Academiae Salmaticensis Theologos, Ioannem Marquez lib. de origine. August. cap. 5. §. 4. & 5. & Hurtadum de Mendoza in 2. 2. disp. 360. sect. 3. §. 156. & hanc opinionem probabilem esse concedunt etiam ipsi aduersarij, vt Sanchez in summa tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 13. Dico igitur Episcopum non manere cum voto paupertatis, sed cum acquirere verum dominium, ac si nunquam fuisset Religiosus. Vnde si aliquis Episcopus Regularis expendere fructus reddituum Ecclesiasticorum in vsu profanos, peccaret mortaliter, vt ceteri Episcopi seculares, sed non teneretur ad restitutionem. Rationes pro hac firmanda sententia videbis apud Hurtadum loco citato, recognosce illum, & non pigebit.

5. Verum post hæc scripta inueni Antonium Yañez in resolut. de Episcop. Regul. num. 36. me citato, docere contrariam sententiam, & num. 56. asserit me loquutum fuisse sine lege, & auctore, dum infero Episcopum Regularem posse testari de patrimonialibus, & de acquisitis propria industria; sed fallitur vir doctus, nam mea hæc illatio habet leges & auctores, vt supra, probantes Episcopum Regularem esse liberum à voto paupertatis; & ideo sicut Episcopi seculares, vt docet Molina tom. 1. tract. 2. disp. 14. num. 1. & alij supposita consuetudine vbi viget, possunt de supradictis bonis testari; idem dicendum est stante probabilitate nostræ sententiæ de Episcopis à statu regulari assumptis. Vnde hanc eandem illationem ante me fecit & docuit Medina de sacr. hom. contin. lib. 5. cap. 26. vt obseruat Roderiquez in summa tom. 2. cap. 67. num. 4. vbi sic ait: [Medina teniendo que los Obispos frayles quedan libres del voto de la pobreza, afirma que puedan testar de los bienes patrimoniales, y de los adquiridos por su industria.] Ex supradictis etiam sequitur decisio illius quæstionis, an legitime renunciatio ante professionem, & iuxta Concilij Tridentini dispositionem facta, Regulari ad Episcopatum assumpto sit impedimento, vt ad illam non habeat regressum? Et negatiuam sententiam docet Molfesius conf. 1. post vol. 1. ad consuetud. Neapolit. & conf. 39. post vol. 2. Paschalius de viribus paterna pover. Et fauet. resol. 152. & Genuensis in practicab. Ecclesi. quæst. 263. asserentes Regularem Episcopum legitime renunciationem ante emissam professionem factam seruata Concilij Tridentini forma reuocare posse. Sed acriter contra hanc opinionem insurgit Antonius Yañez Fajardo vbi supra in sua erudita resolutione de hac quæstione num. 24. & seq. Fabius de Anna vol. 1. conf. 45. & Cutellius in tract. de donat. tom. 1. tract. 1. part. 3. ex num. 1; 2. Verum ego vtramque sententiam probabilem esse puto; sed opinioni Molfesij videretur adhærere Alphonsum de Leone de offic. Confess. part. 1. recoll. 11. num. 178.

6. Nota etiam quod superius dicta à fortiori procedunt. si forte Episcopi essent ex illis Religiosis, qui in Societate Iesv emiserunt sola vota biennij, hys enim in Episcopatum assumptos dominium habere reddituum Ecclesiasticorum, docent Iacobus Granadus in 2. 2. contr. 3. tract. 11. disp. 5. num. 2. & Hurtadum de Mendoza vbi supra in 2. 2. disp. 160. sect. 3. §. 33. quia vota supradictorum sunt simplicia, & non solemnia.

7. Et tandem non desinam hic adnotare Layman in Theolog. moral. lib. 3. tract. 2. cap. 4. num. 5. docere quod Ecclesiastici licet dominium reddituum beneficiorum habeant, ex lege iustitiæ eos in pium aliquem vsu erogare debent, aliter ad restitutionem tenentur, nam sapè fit, vt aliquis dominium alicuius rei acquirat non omnino liberum, sed restrictum, adiectione pacti, vel oneris, quod nisi impleat, contra iustitiam peccat, & ad restitutionem obligatur, sicut patet in fideicommissio, in legato donato sub modo, & grauamine, quod bene explicat Gabriel in 4. disp. 15. quæst. 8. art. 2. in fine. Sed tu ne deseras communionem sententiam liberantem supradictos ab onere restitutionis.

RESOL. XXVII.

An Ecclesiastici extra necessitatem grauem corporalem, vel spiritualem proximi, teneantur erogare superflua in vsu pios ex præcepto tantum possunt? Et inferitur, an Pontifex saltem valde, si non licet possit dispensare cum aliquo Cardinali, aut Episcopo, vel Beneficiario, ne expendant redditus Ecclesiasticos in vsu pios?

Et docetur Pontificem dispensando sine causa in iure positio non peccare, secluso scandalo, quod de quocumque Legislatore dicendum est.

Etiamque aduertitur, in Hispania consuetudinem introductam contra ius posituum Beneficiarios posse testari de fructibus in vsu non pios.

Et cursim docetur peccare Collegam, qui in aliquo Collegio, & vniuersitate alitur eo sine, vt fundat, & postea Reipublica profici, si otio vacet, & tempus terat. Ex p. 7. tr. 10. & Misc. 1. Ref. 13.

§. 1. Respondet affirmatiuè Ioannes Machadus in Perfecto confess. tom. 1. lib. 3. part. 3. tract. 2. docum. 9. num. 8. Sotus de Iust. lib. 10. quæst. 4. art. 3. & Lessius lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 47. vbi sic ait: Itaque præcipua ratio cur tam strictè extra necessitatem grauem corporalem, vel spiritualem proximi teneantur superflua illa, in pauperes, vel opera pia impendere est Ecclesiæ præceptum: quo temerario est nonnulla sit inordinatio; tamen non videtur mortifera. Ita ille, cui adde Trullench in Decalog. tom. 2. libro 7. capite 2. dub. 6. numero 9. & 11. Sic etiam Duallius 2. 2. D. Thome tract. de Charitate quæst. 8. art. 6. folio 598. §. secundo consilij asserit ditationem consanguineorum esse Ecclesiasticis interdictam ex præcepto Concilij Tridentini, quod nullam facit mentionem de alia prohibitione. Vide hanc sententiam, nempe ex solo iure positio, Ecclesiasticos teneri erogare superflua in vsu pios, probabilem esse admittit Sanchez in opuscul. tom. 1. lib. 1. dub. 4. num. 2. vbi contrariam opinionem, quam ipse tenet, vocat probabiliorem.

2. Sed si hæc opinio esset probabilis, (nota amice Lector) duo valde notabilia ex ipsa sequerentur, vt obseruat Cardinalis de Lugo vbi infra. Primo, quod Pontifex possit saltem valde, si non licet, dispensare cum aliquo Cardinali, aut Episcopo, vel Beneficiario, ne expendant redditus Ecclesiasticos in vsu pios; quia hoc præceptum est de iure humano positio; Imò aliqui tenent Pontificem dispensando sine causa de iure positio, neque etiam peccare secluso scandalo, quod de quocumque Legislatore supremo etiam dicendum est ex mente Doctorum, quos citat & sequitur nouissimè Machadus de Perfecto Confess. tom. 1. libro tertio, parte quarta, tractatu quarto, docum. 7.